

Kokous 1/2025

11.3.2025 klo 11.35–12.54

Kansallisarkisto Rauhankadun 6. kerroksen kokoushuone ja/tai Teams-etäyhteys

Läsnä

Jouni Ahmajärvi, Kansalliskirjasto

Juha Henriksson, Musiikkiarkisto (puheenjohtaja)

Mikko Hyvärinen, Liikearkistoyhdistys ry

Marita Jalkanen, Kansan Arkisto (Yksityiset keskusarkistot ry)

Riku Keski-Rauska, Porvarillisen työn arkisto (Yksityiset keskusarkistot ry)

Johanna Mieto, Arkistoyhdistys ry

Pasi Nevalainen, Jyväskylän yliopisto

Sami Niinimäki, Opetus- ja kulttuuriministeriö

Mari Pehkonen, Itä-Suomen yliopisto

Samira Saramo, Siirtolaisuusinstituutti

Tytti Voutilainen, Kansallisarkisto (sihteeri)

Poissa

Outi Hupaniittu, Suomen Kirjallisuuden Seura

Kristina Linnovaara, Svenska Litteratursälskapet rf

Teppo Ylitalo, Suomen Kotiseutuliitto

Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Juha Henriksson avasi kokouksen ja toivotti neuvottelukunnan jäsenet tervetulleiksi neuvottelukunnan v. 2025 ensimmäiseen kokoukseen.

Esityslistan hyväksyminen

Esityslista hyväksyttiin.

Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen (10.12.2024) pöytäkirja.

Yksityisarkistojen kansallisen hankintapolitiikan kolmannen aallon tilanne

Tytti selvitti kolmannen aallon tilannetta. Kansallisarkisto lähetti 3.3.2025 Lyyti-järjestelmästä kyselyn 256 yksityisarkistoa vastaanottavalle toimijalle. Kysely toteutetaan suomeksi ja ruotsiksi. Suomenkielisiä vastaanottajia on 243 ja ruotsinkielisiä 22. Vastauksia pyydetään 19.3.2025 mennessä, mutta on todennäköistä, että vastauksia saapuu määrääjän jälkeenkin.

Lyyti-järjestelmään oli 10.3.2025 saapunut 14 vastausta. Vastauksia on tullut ammatillisesti hoidetuista museoista, kunnista tai yhdistysten ylläpitämistä kotiseutuarkistoista tai paikallisarkistoista. Vastauksia on molemmilla kielillä. Kuusi vastaaja oli kiinnostunut liittymään ja sitoutumaan kansalliseen hankintapolitiikkaan, neljä vastaajaa ei ollut kiinnostunut liittymään ja neljä vastaajaa ei osannut nyt sanoa kantaansa, vaan jäi harkitsemaan asiaa.

Kansallisarkisto on pyytänyt Suomen Kotiseutuliittoa ja Finlands svenska hembygdsförbundet tiedottamaan kyselystä jäsenyhdistyksilleen. Suomen Kotiseutuliitto on luvannut tehdä asiasta uutisen kotisivuilleen.

Juha pyysi jäseniltä ehdotuksia, miten kyselyn vastausten saapumisen jälkeen toimitaan. Tytti luki Lappeenrannan kaupunginarkiston sähköpostin, jossa ehdotettiin, että järjestetään informointitilaisuus kansallisesta hankintapolitiikasta, sillä kansallinen hankintapolitiittinen yhteistyö voi olla vieras asia monelle kyselyn saajalle. Tytti ehdotti, että Kansallisarkisto ja neuvottelukunta järjestäisivät kyselyn päättymisen jälkeen etäyhteyksillä keskustelu- ja informointitilaisuuden kansallisesta hankintapolitiikasta. Tilaisuuteen kutsuttaisiin ne vastaajat, jotka ovat kiinnostuneita liittymään kansalliseen hankintapolitiikkaan ja ne vastaajat, jotka harkitsevat asiaa. Kyselyyn vastanneilla olisi mahdollisuus muuttaa mielensä. Kansallisen hankintapolitiikan ensimmäisen ja toisen aallon yhteydessä kiinnostuneille toimijoille järjestettiin tällainen keskustelutilaisuus. Mari Pehkonen kannatti Tyttiä ehdotusta.

Juha kannatti ehdotusta ja ehdotti, että hankintapolitiittinen työryhmä organisoisi tilaisuuden. Hän pyysi Tyttiä selvittämään, ovatko ryhmän jäsenet kiinnostuneita järjestämään tilaisuuden. Ryhmä voisi koota tilaisuuteen esityksiä kansallisesta hankintapolitiikasta. Johanna ehdotti, että tilaisuudessa esiintyisi sellaisia toimijoita, jotka ovat jo mukana kansallisessa hankintapolitiikassa ja joilla on käytännön kokemusta kansallisesta hankintapolitiittisesta yhteistyöstä.

Juhan mielestä informointitilaisuus olisi hyvä pitää ennen, kuin arviointiryhmä käsittelee vastaukset, sillä arvioitavien toimijoiden määrä voi muuttua tilaisuuden jälkeen. Arviointiryhmän tulisi käsitellä hankintapolitiikasta kiinnostuneiden vastaukset toukokuun puoliväliin mennessä, minkä jälkeen arvioinnin tulokset esiteltäisiin neuvottelukunnassa. Uusista toimijoista tiedotettaisiin neuvottelukunnan kokouksen jälkeen.

Arviointiryhmään ovat tähän mennessä osallistumassa Juhan lisäksi Teppo Ylitalo ja mahdollisesti Outi Hupaniitti. Juha varmistaa Outin osallistumisen. Juha kysyi, voisivatko neuvottelukunnan jäsenet osallistua arviointiryhmään. Jouni Ahmajärvi ilmoittautui mukaan arviointiryhmään, mistä Juha kiitti Jounia.

Keskustelua kansallisen hankintapolitiikan koordinoimisesta

Juha avasi keskustelun toteamalla, että hallituksen esityksessä opetus- ja kulttuuriministeriön virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi esitetään muun muassa, että

yksityisarkistojen neuvottelukunta lakkautettaisiin. Arkistoverkoston kokouksessa keskusteltiin, miten koordinointia hoidetaan, jos yksityisarkistojen neuvottelukunta lakkaa. Kansallisen hankintapolitiikan koordinointia tarvitaan ja neuvottelukunnan vastuu siitä tulisi siirtää hallitusti jollekin toiselle toimijalle.

Sami Niinimäki totesi, että asiassa on useita taustatekijöitä. Lainsäädännön kehittyminen pakottaa uudistamaan pahasti vanhentunutta v. 1994 arkistolakia. Esitykseen opetus- ja kulttuuriministeriön virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi on vaikuttanut suositus valtionhallinnon toimintojen järjestämisessä noudatettavista periaatteista (VN/11537/2021, etenkin s. 35). Suoria vastauksia neuvottelukunnan asemasta ei vielä ole. Joissakin hallituksen esityksestä annetuissa lausunnoissa kannatettiin Kansallisarkiston yksityisarkistoihin liittyvien tehtävien karsimista. Kansallisarkisto tulee olemaan jatkossakin valtionapuvirasto. Kansallisarkiston muut roolit eivät ole vielä selvät. Samin mielestä yksityisarkistojen neuvottelukunnan toiminta on ollut merkittävää ja vaikuttavaa, jopa edunvalvonnan kannalta. Jos hallituksen esitys hyväksytään, neuvottelukunta lakkaa 1.1.2026 alkaen.

Juha sanoi, että hänellä on sellainen käsitys, että Kansallisarkistossa pidettäisiin valtionapuviranomaisen ja kansallisen hankintapolitiikan samanaikaisia rooleja hankalana. Juha jatkoi, että arkistojen välinen yhteistyö yleensä sujuu hyvin, mutta edunvalvonta on hankalampaa. Arkistoverkosto koordinoi monia asioita, mutta toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, joka on haavoittuvaa, jos avainhenkilöt väistyvät. Juha pyysi neuvottelukunnan jäseniltä näkemyksiä kansallisen hankintapolitiikan koordinoimisesta.

Mari Pehkonen totesi, että Itä-Suomen yliopisto on pieni toimija yksityisten arkistoaineistojen näkökulmasta. Yliopisto on edelleen valmis tekemään yhteistyötä. Jos talkoisiin kutsutaan, kutsuun vastataan todennäköisesti myönteisesti. Juha kiitti Maria ja sanoi, että neuvottelukunnan toiminnan vahvuus on tutkijoiden ja sidosryhmien mukana olo.

Juha kysyi, miten YKA (Yksityiset keskusarkistot) näkee tilanteen. Missä laajapohjainen yhteistyö olisi hyväksi. Millaisissa asioissa koko kentän äänen kuuluminen olisi hyväksi?

Riku Keski-Rauska vastasi, että yhteistyötä voidaan tehdä yleisissä ja teknisissä asioissa. YKA:n piirissä ei ole vielä keskusteltu neuvottelukunnan lakkaamisesta.

Juha sanoi, että Museoliitto tekee vahvaa ja hyvää työtä museokentällä edunvalvonnassa ja näkyvyyden edistämisessä. Arkistotoimijoiden resurssit eivät toistaiseksi ole riittäneet samanlaiseen yhteistyöhön. Arkistoverkoston ja Digime-verkoston yhteisessä Arkistot kuuluvat kaikille -kampanjassa järjestettiin onnistunut seminaari ja tehtiin jonkin verran yhteistä tiedottamista, mutta kampanjasta on jo aikaa. Tiedottaminen, vaikuttaminen ja näkyvyyden lisääminen ovat juuri sellaisia asioita, joihin arkistojen omat rahkeet eivät riitä.

Riku sanoi, että Yksityiset keskusarkistot ry:n piirissä edunvalvonta on helppoa. Sama ei välttämättä onnistu, jos toimijoita on paljon. Muissa asioissa, kuten tiedon levittämisessä ja näkyvyydessä yhteistyö on tarpeen.

Juha sanoi, että yksityiset keskusarkistot ovat selkeä ja yhtenäinen ryhmä esimerkiksi rahoituksen suhteen. Yleisesti yhteistyö hankaloituu, mitä lähemmäs rahoituskysymyksiä tullaan.

Tytti kertoi, että Kansallisarkistolla ei ole vielä lopullista kantaa kansallisen hankintapolitiikan koordinointiin. Kansallisarkistossa on alustavasti keskusteltu eri vaihtoehtoista, joista yksi voisi olla, että Kansallisarkisto koordinoi hankintapolitiikkaa nykyistä vahvemmin. Toinen

vaihtoehto on, että arkistoverkosto vastaisi koordinoimisesta. Kansallisarkisto voisi myös asettaa yksityisarkistojen neuvottelukunnan tilalle jonkinlaisen yksityisarkistojen yhteistyöryhmä. Tällainen ryhmä olisi Kansallisarkiston asettama eikä sillä olisi laissa määriteltyä tehtävää. Lisäksi ryhmän status olisi heikompi kuin nykyisen neuvottelukunnan. Kansallisarkisto keskustelee erittäin mielellään neuvottelukunnan kanssa tästä asiasta.

Juha mainitsi, että arkistoverkosto syntyi aikanaan Kansallisarkiston asettaman KDK-yhteistyöryhmän pohjalle. Tiedon jakamisfunktio on toiminut arkistoverkostossa oikein hyvin, tiedottaminen ei niinkään. Museokentällä TAKO-yhteistyö on organisoitu yhdistykseksi. Neuvottelukunnan jättämä aukko pitää paikata. Kansallisen hankintapolitiikan koordinoinnin kysymys pitäisi ratkaista tämän vuoden aikana, jotta koordinoititehtävä voidaan hallitus siirtää toiselle toimijalle.

Juha kysyi Johannalta, mitä hyötyä neuvottelukunnan toiminnasta on ollut Merkille. Johanna vastasi, että Merkille on ollut hyödyllistä osallistua arkistoverkoston ja YKSA-verkoston. Kollegoiden tapaaminen on aina hyväksi. Neuvottelukunnan toiminnassa Merkille tärkeää on ollut arkistojen ja käyttäjien vuoropuhelu ja käyttäjistä saatu tietoa.

Juha totesi, että sivistyshallinnon virastokentän uudistussuunnitelmien mukaan tuleva Kulttuuriperintövirasto rakentuisi Museoviraston pohjalle. Juhan mielestä tämä on harmillista, koska arkistotkin ovat kulttuuriperintöorganisaatioita. Nyt tulee sellainen vaikutelma, etteivät arkistot kuuluisi kulttuuriperintöön. Keskustelua neuvottelukunnan tehtävin siirtämisestä on syytä jatkaa. On tärkeää, että neuvottelukunnan tehtävät siirretään hallitusti.

Ajankohtaiset asiat

Musiikkiarkiston vaikuttavuuden kehittämishankkeen edistyminen

Juha kertoi Musiikkiarkiston vaikuttavuuden kehittämishankkeesta, jossa testataan kahden menetelmän soveltamista pienen arkistotoimijan vaikuttavuuden kehittämiseen. Menetelmät ovat MOI - Museums of Impact ja Europeana Impact Playbook. Hanke alkoi keväällä 2024. Musiikkiarkiston muutto uusiin toimi- ja arkistotiloihin keskeytti hankkeen elo-tammikuuksi. Hanketta on jatkettu tämän vuoden helmikuusta lähtien. MOI-pilotointi valmistuu tänä keväänä ja Europeana Impact Playbook-menetelmän pilotointi loppusyksyyn mennessä.

Pilotoinnin tulokset jaetaan muille arkistoille ja koko KAM-sektorille. Tarkoitus on laatia kirjallinen raportti ja esitellä tuloksia Musiikkiarkiston 35-vuotisjuhlaseminaarissa.

MOI-malli perustuu itsearviointiin ja siitä on saatavilla suomenkielinen materiaali. MOI-mallia voi käyttää kolmella tavalla: klassisessa tavassa hyödynnetään työkirjoja, visuaalisessa tavassa käytetään työkirjojen rinnalla arviointipohjaa, luovassa tavassa hyödynnetään MOI-kortteja. Musiikkiarkisto on käyttänyt Mahdollistaja- ja Vaikuttavuus -moduulien työkirjoja.

Kokemukset MOI-menetelmistä ovat lupaavia. Koko henkilöstö on osallistunut. Yhteiset pohdinnat vaikuttavuusasioista ovat olleet hedelmällisiä. Uusia kehittämisideoita on syntynyt. Yksi keskeinen kehittämiskohde tulee olemaan entistä tiiviimpi yhteistyö ja keskustelu eri yhteisöjen kanssa. Näitä yhteisöjä ovat muun muassa:

- Tutkijayhteisö (tutkijat sekä luovat että käyttävät aineistoja)
- Musiikin tekijät (tiedottaminen kuten some, webinaarit, videot)

- Musiikkiyhteisöt (esimerkiksi vaihtoehtoisen musiikin yhteisöt)
- Lapset ja nuoret (videot, Tutkija tavattavissa jne)

Europeana Impact Playbook on tarkoitettu vaikutusten arvioinnin suunnittelemiseen, mittamiseen ja raportointiin sekä arviointiprosessin onnistumisen arviointiin. Menetelmä on hyvin joustava ja mukautuva. Jokainen voi soveltaa sitä omalla tavalla. Musiikkiarkistossa on todettu, että menetelmän kaikkien työvaiheiden läpikäynti ei ole Musiikkiarkistossa tarkoituksenmukaista. Niinpä MOI-prosessissa nousseista kehittämiskohteista valitaan muutama, joiden yksityiskohtaisempaan kehittämiseen sovelletaan Impact Playbookia.

Juha on Europeana Impact Communityn ohjausryhmän kautta osallistunut Impact Playbookin kehittämiseen. Impact Playbookia sovelletaan Europeanan ja sen yhteisöjen oman toiminnan kehittämiseen sekä yhä enemmän myös EU-projektien vaikuttavuuden arvioimiseen.

Juha totesi lopuksi, että prosessi on antoisampi ja tuloksekkaampi kuin hän alkuun ajatteli.

Sami kiitti Juhaa kiinnostavasta esityksestä. Sami halusi kysyä, miten tekijänoikeuslain soveltaminen näkyy Musiikkiarkistossa. Juha vastasi, että tekijänoikeuslaki antaa mahdollisuuden käyttää tekijänoikeuslain alaisia aineistoja Musiikkiarkiston tiloissa. Yleensä tekijänoikeudet eivät siirry Musiikkiarkistolle, kun se vastaanottaa aineistoja luovuttajilta, jolloin muusta kuin aineistojen käytöstä Musiikkiarkiston tiloissa on sovittava tekijöiden kanssa erikseen.

Marita Jalkanen kysyi Juhalta, toimivatko hänen esittelemänsä työkalut arkistoissa. Juha vastasi, että vaikka MOI-menetelmä on tarkoitettu museoille, se soveltui yllättävän hyvin arkistolle. Musiikkiarkistossa sivuutettiin joitakin kysymyksiä soveltumattomina. Molemmat menetelmät ovat joustavia ja niissä on paljon erilaisia työkaluja. Impact Playbook on tarkoitettu kaikenlaisille toimijoille. Juha totesi, ettei ole tarkoituksenmukaista käyttää kaikkia menetelmien työkaluja.

Marita kysyi, miten paljon menetelmien soveltaminen on vaatinut työaikaa. Juha vastasi, että MOI-keskustelut vaativat 12 tunnin pituista istuntoa. Keskusteluiden kirjaamiseen tarvitaan aikaa. Juhan mielestä menetelmien soveltaminen ei ole ollut työlästä. Materiaalit ovat saatavissa verkossa suomeksi. Kysymys kysymykseltä ei ole välttämättä tarkoituksenmukaista edetä. Etätyöajan jälkeen työyhteisön yhteiset keskustelut ovat olleet tärkeitä.

Muut ajankohtaiset asiat

Juha tiedusteli, onko jäsenillä ajankohtaisia asioita, joita he haluaisivat kertoa. Samira Samiramo kertoi, että Siirtolaisuusinstituutin strateginen suunnitelma on laajentaa Siirtolaisuusinstituuttia Suomesta muuttaneiden arkistosta myös Suomeen muuttaneiden arkistoksi. Samira, Pihla Siim ja Tuire Liimatainen ovat kirjoittaneet hankkeesta katsausartikkelin Elore -lehteen. Siirtolaisuusinstituutille neuvottelukunnan edustama yhteistyön muoto on ollut hyvä. Siirtolaisuusinstituutille on tärkeää verkostoitua, mutta on eri asia, miten pienillä resursseilla voidaan olla mukana. Instituutti haluaa jatkossakin olla mukana arkistojen yhteistyössä.

Juha totesi, että Musiikkiarkisto on Maailman musiikin keskuksen avulla vastaanottanut afrikkalaisperäisten muusikkojen aineistoja. Samira kiitti tiedosta ja kertoi, että instituutti on hakenut apurahaa maahanmuuttajien arkistoaineistojen kartoitukseen. Suunnitteilla on tietokanta maahanmuuttajien aineistoista. Juha kehotti ottamaan yhteyttä Maailman musiikin keskuksen, joka kuvaili hankkeen aikana kerättyjä tai löydettyjä aineistoja Finnaan siten, että ne ovat haettavissa yhtenä kokonaisuutena.

Lopuksi Juha onnitteli Rikua Porvarillisen Työn Arkiston 50-vuotisjuhlataipaleesta.

Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

Kokouksen päättäminen

Juha kiitti neuvottelukuntaa keskustelusta ja päätti kokouksen klo 12.54

Muistion vakuudeksi

Tytti Voutilainen

Ylitarkastaja

Liite 1 Juha Henrikssonin diaesitys Musiikkiarkiston vaikuttavuuden kehittäminen